

Національний університет
«Одеська Юридична Академія»

Факультет прокуратури та слідства
(кримінальної юстиції)

Кафедра криміналістики, судових експертиз
та поліграфології

Національний центр судових експертиз
при Міністерстві юстиції
Республіки Молдова

Міжнародна громадська організація
«Конгрес Криміналістів»

Одеський науково-дослідний
Інститут судових експертиз
Міністерства юстиції України

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

«КРИМІНАЛІСТИКА МАЙБУТЬОГО:
ЦИФРОВІ ІННОВАЦІЇ,
ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ,
ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ»

м. Одеса

05 червня 2026 року

КРИМІНАЛІСТИКА МАЙБУТНЬОГО: ЦИФРОВІ ІННОВАЦІЇ, ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ, ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

5 червня 2026 р.

*Одеса
2026*

CRIMINALISTICS OF THE FUTURE: DIGITAL INNOVATIONS, ARTIFICIAL INTELLIGENCE, GLOBAL CHALLENGES AND THREATS

**Proceedings of the International Scientific and Practical
Conference**

5 June 2026

*Odesa
2026*

*Рекомендовано до друку рішенням кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології НУ«ОЮА» (протокол № 20 від 12 червня 2026 року)
Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради ОНДІСЕ (протокол №4 від 22 червня 2026 року)*

Криміналістика майбутнього: цифрові інновації, штучний інтелект, глобальні виклики та загрози: збірник матеріалів міжнар. наук.–практ. конф. (м. Одеса, 5 черв. 2026 р.) / [орг. комітет: С. Ківалов, М. Аракелян, О. Катаррага, Д. Кішко, В. Шепітько, Д. Колодін, А. Колодіна Л. Аркуша, та ін.]; Нац. ун-т «Одеська юридична академія», кафедра криміналістики, судових експертиз та поліграфології; Національний центр судових експертиз при Міністерстві юстиції Республіки Молдова; Одеський науково-дослідний інститут судових експертиз Міністерства юстиції України, Міжнародна громадська організація «Конгрес криміналістів». Одеса: НУ «ОЮА», 2026. 564 с.

У збірнику викладено матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Криміналістика майбутнього: цифрові інновації, штучний інтелект, глобальні виклики та загрози», проведеної 5 червня 2026 року Національним університетом «Одеська юридична академія» за участю українських та іноземних науковців, судових експертів, представників правоохоронних органів, практиків, приватних експертів і здобувачів наукових ступенів. Матеріали присвячено криміналістичним інноваціям, цифровим технологіям, штучному інтелекту, розслідуванню злочинів у кіберпросторі, кримінально-правовим і кримінологічним викликам цифровізації, а також кримінально-процесуальним, оперативнорозшуковим та криміналістичним аспектам документування злочинів у цифровий час.

Висловлюємо вдячність усім авторам за активну участь, якісний науковий матеріал та дотримання принципів академічної доброчесності.

Матеріали викладені в авторській редакції.

Відповідальність за зміст, наукову новизну, коректність цитування та достовірність фактичного матеріалу несуть автори.

© НУ «Одеська юридична академія», 2026

© Автори статей, 2026

*Recommended for publication by the decision of the Department of Criminalistics, Forensic Examinations and Polygraphology NU «OLA» (Pr. 20, June, 12, 2026)
Recommended for publication by the decision of the Academic Council of ONDISE (Pr. 4, June, 22, 2026)*

Criminalistics of the Future: Digital Innovations, Artificial Intelligence, Global Challenges and Threats: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference (Odesa, 5 June 2026) / [Organizing Committee: S. Kivalov, M. Arakelyan, O. Cataraga, D. Kishko, V. Shepitko, A. Kolodina, D. Kolodin, L. Arkusha, et al.]; National University «Odesa Law Academy», Department of Criminalistics, Forensic Examinations and Polygraphology; National Centre of Judicial Expertise of the Ministry of Justice of the Republic of Moldova; Odesa Scientific Research Institute of Forensic Examinations of the Ministry of Justice of Ukraine; International Public Organization «Congress of Criminalists». Odesa: NU «OLA», 2026. 564 p.

The Proceedings contain papers presented at the International Scientific and Practical Conference «Criminalistics of the Future: Digital Innovations, Artificial Intelligence, Global Challenges and Threats», held on 5 June 2026 by the National University «Odesa Law Academy». The conference brought together Ukrainian and foreign scholars, forensic experts, representatives of law enforcement agencies, practitioners, private experts and postgraduate researchers. The materials cover criminalistics innovations, digital technologies, artificial intelligence, expert support for justice, investigation of crimes in cyberspace, criminal law and criminological challenges of digitalization, as well as criminal procedure, operational-search and criminalistics aspects of documenting crimes in the digital age.

We express our sincere gratitude to all authors for their active participation, high-quality academic contributions and adherence to academic integrity.

The materials are published in the authors' original versions.

Authors bear responsibility for the content, scientific novelty, accuracy of citations and reliability of factual information.

© National University «Odesa Law Academy», 2026

© Authors of articles, 2026

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
ФАКУЛЬТЕТ ПРОКУРАТУРИ ТА СЛІДСТВА
(КРИМІНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ)
КАФЕДРА КРИМІНАЛІСТИКИ, СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ
ТА ПОЛІГРАФОЛОГІЇ
(м. Одеса, Україна)**

**NATIONAL UNIVERSITY «ODESA LAW ACADEMY»
FACULTY OF PROSECUTION AND INVESTIGATION
(CRIMINAL JUSTICE)
DEPARTMENT OF CRIMINALISTICS, FORENSIC EXAMINATIONS AND
POLYGRAPHOLOGY
(Odesa, Ukraine)**

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ
ПРИ МІНІСТЕРСТВІ ЮСТИЦІЇ
РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА
(м. Кишинів, Республіка Молдова)
NATIONAL CENTRE OF JUDICIAL EXPERTISE
MINISTRY OF JUSTICE OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA
(Chişinău, Republic of Moldova)**

**ОДЕСЬКИЙ НАУКОВО–ДОСЛІДНИЙ
ІНСТИТУТ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ
МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
(м. Одеса, Україна)
ODESA SCIENTIFIC RESEARCH INSTITUTE
OF FORENSIC EXAMINATIONS
MINISTRY OF JUSTICE OF UKRAINE
(Odesa, Ukraine)**

**МІЖНАРОДНА ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«КОНГРЕС КРИМІНАЛІСТІВ»
(Україна)
INTERNATIONAL PUBLIC ORGANIZATION
«CONGRESS OF CRIMINALISTS»
(Ukraine)**

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

ГОЛОВА ОРГКОМІТЕТУ:

Сергій КІВАЛОВ – Президент Національного університету «Одеська юридична академія», д.ю.н., академік;

ЗАСТУПНИКИ ГОЛОВИ ОРГКОМІТЕТУ:

Мінас АРАКЕЛЯН – проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», д.ю.н., професор;
Денис КОЛОДІН – декан факультету прокуратури та слідства (кримінальної юстиції) Національного університету «Одеська юридична академія», д.ю.н., професор;
Лариса АРКУША – завідувач кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології Національного університету «Одеська юридична академія», д.ю.н., професор.

СПІВОРГАНІЗАТОРИ:

Ольга КАТАРАГА – директор Національного Центру судових експертиз Міністерства юстиції Республіки Молдова, судовий експерт вищої категорії, д.ю.н.;
Пьотр ПЄТКОВИЧ – заступник директора Національного Центру судових експертиз Міністерства юстиції Республіки Молдова, судовий експерт вищої категорії;
Дмитро КІШКО – директор Одеського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України;
Антоніна ЧЕРЕМНОВА – вчений секретар Одеського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України, к.ю.н., доцент;
Валерій ШЕПІТЬКО – президент Міжнародної громадської організації «Конгрес криміналістів», д.ю.н., професор.

ЧЛЕНИ ОРГКОМІТЕТУ:

Дар'я МІНЧЕНКО – начальник відділу міжнародних зв'язків Національного університету «Одеська юридична академія», к.ю.н., доцент;
Таїсія ІВАНІЙЧУК – директор наукової бібліотеки Національного університету «Одеська юридична академія», к.біол.н.;
Сергій СТАРОДУБОВ – декан факультету адвокатури та антикорупційної діяльності Національного університету «Одеська юридична академія», к.ю.н., доцент;
Богдан ФАСІЙ – декан факультету судового та міжнародного права Національного університету «Одеська юридична академія», к.ю.н., доцент
Євген ХИЖНЯК – декан факультету цивільної та господарської юстиції Національного університету «Одеська юридична академія», к.ю.н., доцент

- Віктор ЦИТРЯК** – заступник декана факультету прокуратури та слідства (кримінальної юстиції) Національного університету «Одеська юридична академія», к.ю.н., доцент;
- Юлія ГРЕСЬ** – доцент кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології Національного університету «Одеська юридична академія», к.ю.н., доцент;
- Анна КОЛОДІНА** – доцент кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології Національного університету «Одеська юридична академія», к.ю.н., доцент;
- Олександр ЧЕРНОВ** – доцент кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології Національного університету «Одеська юридична академія», доктор філософії з галузі знань 08 «Право».

ГОЛОВА РОБОЧОЇ ГРУПИ:

- Анна КОЛОДІНА** – доцент кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології Національного університету «Одеська юридична академія», к.ю.н., доцент;

ЧЛЕНИ РОБОЧОЇ ГРУПИ:

- Вікторія ГРИНЕВИЧ** – в.о. директора Центру поліграфологічних досліджень та тестування, асистент кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології Національного університету «Одеська юридична академія»;
- Ірина ПИШНЕНКО** – провідний фахівець відділу ліцензування, акредитації та забезпечення якості освіти, асистент кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології Національного університету «Одеська юридична академія»;
- Олександра СТАУРСЬКА** – завідувач підготовчим відділенням, доцент кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології Національного університету «Одеська юридична академія», доктор філософії з галузі знань 08 «Право».

ВІДПОВІДАЛЬНІ ЗА ВИПУСК / УКЛАДАЧІ:

- Лариса АРКУША** – завідувач кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології Національного університету «Одеська юридична академія», д.ю.н., професор;
- Антоніна ЧЕРЕМНОВА** – вчений секретар Одеського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України, к.ю.н., доцент;
- Пьотр ПЕТКОВИЧ** – заступник директора Національного Центру судових експертиз Міністерства юстиції Республіки Молдова, судовий експерт вищої категорії;
- Валерій ШЕПІТЬКО** – президент Міжнародної громадської організації «Конгрес криміналістів», д.ю.н., професор;
- Юлія ГРЕСЬ** – доцент кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології Національного університету «Одеська юридична академія», к.ю.н., доцент;

- Анна КОЛОДІНА** – доцент кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології Національного університету «Одеська юридична академія», к.ю.н., доцент;
- Олександра СТАУРСЬКА** – завідувач підготовчим відділенням, доцент кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології Національного університету «Одеська юридична академія», доктор філософії з галузі знань 08 «Право».
- Олександр ЧЕРНОВ** – доцент кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології Національного університету «Одеська юридична академія», доктор філософії з галузі знань 08 «Право».

ТІЩЕНКО Валерій, БЄЛІК Лариса.....	504
СЛІДЧА СИТУАЦІЯ ЯК ОСНОВА ТАКТИЧНИХ І СТРАТЕГІЧНИХ РІШЕНЬ У ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ	
ТОРБАС Олександр.....	509
ДО ПОНЯТТЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	
ФЕДОРОВ Владислав.....	512
ОБСТАНОВКА ВЧИНЕННЯ РОЗБІЙНИХ НАПАДІВ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ У ВОЄННИЙ ТА ПОСТВОЄННИЙ ПЕРІОД	
ФЕДОРЧУК Олександр.....	516
КОРЕЛЯЦІЙНІ ЗАЛЕЖНОСТІ СТРУКТУРНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОСАДОВИХ ОСІБ ТА ВПЛИВ ЇХ ПІЗНАННЯ НА ПРОЦЕС РОЗСЛІДУВАННЯ	
ХИЖНЯК Євген.....	521
СУТНІСТЬ КООРДИНАЦІЇ ТА ВЗАЄМОДІЇ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ З РІЗНИМИ СУБ'ЄКТАМИ ПІД ЧАС ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЗА ФАКТОМ ВЧИНЕННЯ УМИСНИХ ВБИВСТВ	
ЧИГРИНА Галина.....	526
КЛЮЧОВІ ФОРМИ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО СУПРОВОДУ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ	
ЧПКО Наталія.....	531
СУЧАСНЕ ШАХРАЙСТВО У СФЕРІ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ	
ЧЕРНИШ Юрій.....	536
ТИПОВІ СИТУАЦІЇ ПОДАЛЬШОГО ЕТАПУ РОЗСЛІДУВАННЯ КОНТРАБАНДИ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ	
ЧУМАК Сергій.....	539
ЦИФРОВІЗАЦІЯ СУДОВОЇ ФОТОГРАФІЇ У ЗБИРАННІ ДОКАЗІВ	
ШЕРЕМЕТОВ Сергій.....	543
КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НДУСЕ ЯК СКЛАДОВА ЕКСПЕРТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ У ВІЙСЬКОВІЙ СФЕРІ	
ШЕРШЕНЬКОВА Вікторія.....	555
ЗБІР ДОКАЗІВ СТОСОВНО ВІЙСЬКОВИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ	

ЯЦКЕВИЧ Руслан.....	559
СКЛАДОВІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ, ЯКІ ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ ПРОТИДІЮ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ	

DOI <https://doi.org/10.32837/11300.33591>

Шереметов Сергій

*завідувач лабораторії військових досліджень,
Київський науково дослідний інститут судових експертиз
Міністерства юстиції України,
м. Київ, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-3381-5003>
e-mail: serhii.sheremetov@kndise.gov.ua*

КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НДУСЕ ЯК СКЛАДОВА ЕКСПЕРТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ У ВІЙСЬКОВІЙ СФЕРІ

Проаналізовано проблеми, які виникають при проведенні судових військових експертиз, пов'язаних із військовими злочинами в Збройних Силах України (далі–ЗСУ) та правоохоронних органах, на які розповсюджуються статuti ЗСУ, пов'язаних з їх повсякденною та оперативною (бойовою) та іншою діяльністю в умовах триваючої збройної агресії та воєнного стану в Україні. Приділено увагу проблемі комплектування підрозділів НДУСЕ з проведення військової експертизи кадрами. Визначено необхідність, удосконалення нормативної бази, формування спеціалізованих експертних осередків та впровадження сучасних інформаційних технологій. Окрему увагу приділено організаційно–правовим аспектам та практичним проблемам реалізації експертної діяльності у воєнний час.

Ключові слова: судова військова експертиза, криміналістика, воєнні злочини, військові кримінальні правопорушення, доказування, воєнний стан, військова техніка, озброєння.

Sheremetov Sergii

*Head of the Military Research Laboratory
Kyiv Scientific Research Institute of Forensic Expertise
of the Ministry of Justice of Ukraine,
Kyiv, Ukraine*

STAFFING OF RESEARCH INSTITUTIONS OF FORENSIC EXAMINATION AS A COMPONENT OF EXPERT SUPPORT FOR THE INVESTIGATION OF CRIMES IN THE MILITARY SPHERE

The problems arising during the conduct of forensic military examinations related to military crimes in the Armed Forces of Ukraine, hereinafter referred to as the AFU, and in law enforcement agencies subject to the statutes of the AFU, connected with their daily, operational, combat and other activities under the conditions of ongoing armed aggression and martial law in Ukraine, have been analyzed. Attention is paid to the

problem of staffing the units of research institutions of forensic examination responsible for conducting military examinations. The need to improve the regulatory framework, establish specialized expert units and introduce modern information technologies has been identified. Separate attention is paid to organizational and legal aspects, as well as practical problems of implementing expert activity during wartime.

Key words: forensic military examination, criminalistics, war crimes, military criminal offences, proving, martial law, military equipment, weapons.

Формулювання цілей статті. Аналіз сучасного стану судової військової експертизи в контексті кадрового забезпечення, визначення ключових окремих проблем та перспективи удосконалення судово–військової експертизи як системного інструменту кримінального процесу у сфері оборони.

Постановка проблеми. Незважаючи на досить короткий строк існування з початку створення, судова військова експертиза стрімко розвивається.

Беззаперечним є факт її актуальності не тільки в мирний час. Події сьогодення – відсіч Україною збройної агресії, підкреслюють її актуальність. Нажаль, саме під час ведення бойових дій, істотно зросла злочинність, пов'язана з Силами оборони України. Бойові дії є одним із каталізаторів стрімкого зростання військові кримінальні правопорушення та воєнних злочинів.

На сучасному етапі існування і розвитку, Україна повинна адекватно реагувати на виклики і загрози, які прийняли вкрай загрозливий характер. Їх можна поділити на 2 групи: внутрішні і зовнішні.

До внутрішніх проблем відносяться:

- гостра міжпартійна конфронтація, неспроможність поступитися політичними амбіціями, політична боротьба «на знищення» з використанням спекуляцій на питаннях безпеки, надмірного популізму, поступове зростання розриву між так званою політичною елітою та суспільством;

- критичне розшарування суспільства за регіональними, політичними, майновими, релігійними, мовними ознаками;

- плинність кадрів державного апарату, брак стратегічного державного підходу до планування стратегічного розвитку країни і суспільства, організації взаємодії залучених галузей і органів виконавчої влади, посадових осіб, мотивації та контролю організації з метою досягнення координації людських, фінансових, природних і технологічних ресурсів, необхідних для ефективного виконання завдань (менеджменту);

- не завжди зрілість демократичних інститутів, недостатня укомплектованість судової системи і як наслідок – перепони до забезпечення належного рівня дотримання прав і свобод громадян;

- розбалансованість системи національної безпеки через неузгодженість реформ у різних структурах сектору безпеки, послаблення можливостей

реагування на кризові явища, зростання протиріч між змістом і темпами реформування Збройних Сил, інших структур сектору безпеки, з одного боку, і процесом наближення України до членства в НАТО – з іншого;

– критичний стан озброєння та військової техніки, складнощі у забезпеченні матеріально-технічної та бойової підготовки Збройних Сил. [1]

Особливо необхідно відмітити наявність випадків викривлених морально-етичних норм життя суспільства, яке надає поштовх скоєнню кримінальних правопорушень. З цього приводу можна навести приклади, коли посадові особи вчиняють правопорушення у «гуманітарному» напрямку (зловживаючи у процесах «розподілу бюджетних коштів», «постачання продукції», «надання послуг» тощо), ставлячи за мету особисте збагачення. Така діяльність інколи набуває ланцюгового характеру і ставить під загрозу існування самої держави, органів влади. Враховуючи скоєння таких тяжких злочинів як розкрадання бюджетних коштів, постачання неякісної продукції в тому числі для Сил оборони України (амуніції, засобів індивідуального захисту, продуктів харчування), привласнення гуманітарної допомоги, незаконна виплата винагороди за фіктивну участь у бойових діях тощо, можна говорити про нову епоху злочинності, до якої мають причетність представники так званої «еліти» суспільства.

До головних зовнішніх загроз для національної безпеки України відноситься:

– послаблення дієвості міжнародного права, побудованого на застарілих принципах міжнародних інститутів, та відповідно – зменшення зовнішніх гарантій безпеки України;

– ...;

– наявність глобальних ризиків і загроз, таких, як тероризм, розповсюдження ЗМУ, нелегальна міграція тощо. [1]

Особливо необхідно відмітити скоєння державами з високим економічним розвитком і, як наслідок, з високим

У зв'язку з існуванням чисельних небезпечних явищ в Україні суттєво посилюється значущість й збереження людського потенціалу держави: наукового, виробничого, демографічного. Здатного протистояти загрозам і забезпечувати розвиток держави. Важливим серед інших завдань є не лише збереження наукового потенціалу експертних установ, а й розвиток окремих галузей судової експертизи, які вийшли на передній план у розслідуванні злочинів в умовах війни.

З початком ведення бойових дій з метою відсічі Україною збройної агресії зріс показник правопорушень з боку військових службових (посадових) осіб за ознаками кримінальних правопорушень, передбачених КК України, які вчиняються при виконанні службових (посадових) обов'язків. До цього переліку можна віднести:

незаконне заволодіння представниками силових структур матеріальними засобами громадян України;

незаконне проникнення в житлові приміщення;

незаконне застосування стрілецької та іншої зброї відносно цивільного населення, в тому числі, яке спричинило загибель та поранення цивільного населення на блок–постах і населених пунктах, оселях громадян;

незаконне нарахування та отримання грошової винагороди за участь у бойових діях;

незаконне отримання благодійної (волонтерської) допомоги;

залишення озброєння і військової техніки (ОВТ), боєприпасів, матеріальних засобів (МЗ) в місцях ведення бойових дій;

прийняття управлінських рішень, які призвели до втрат ОВТ, боєприпасів, матеріальних засобів, особового складу;

привласнення військовими службовими (посадовими) особами, у тому числі високопосадовцями, грошових коштів у великих розмірах;

закупівля майна і продуктів харчування за явно завищеними цінами з порушенням процедур закупівель тощо.

Деякі злочини, особливо у фінансово–господарській сфері, набули широкого розголосу, що викликає у населення України обурення, розчарування та недовіру до влади.

Тому пріоритетним завданням є необхідність всебічного забезпечення законності у сфері оборони, військового управління, діяльності Збройних Сил України, правоохоронних органів, на яких розповсюджуються вимоги Статутів Збройних Сил України.

Вирішення цього завдання потребує постійної відданої праці із запобігання, виявлення і розслідування правопорушень у тісній взаємодії з підрозділами державних експертних служб України, адже практично будь який процес доказування ґрунтується на результатах судових експертиз. [2, с.16]

На сучасному етапі судово–військова експертиза не лише сприяє розслідуванню кримінальних правопорушень, пов’язаних з військовою службою та військовими і воєнними злочинами, але й виконує стратегічну функцію – забезпечує формування належної доказової бази у контексті міжнародно – правової відповідальності держави – агресора.

Вона призначена для визначення правомірності та наслідків дій або бездіяльності посадових осіб військових формувань у рамках дотримання нормативних вимог і бойових завдань. Це дослідження має багатогранний характер і охоплює як матеріальні докази, так і комплексну оцінку основної бойової діяльності, документів та поведінки військовослужбовців, потребує спеціальних військових знань та міждисциплінарний підхід при проведенні військової експертизи – дослідження спектру (різноманітності) питань (напрямів) діяльності.

Якісне забезпечення кадрами НДУСЕ судовими експертами за спеціальністю 16.1 «Військові дослідження» є запорука якісних експертних висновків.

Зазначене вимагає від судового експерта за спеціальністю 16.1 «Військові дослідження» широкого спектру знань оперативно – тактичного та оперативно – стратегічного рівнів. Ці знання повинні бути необхідними і достатніми для виконання судових військових експертиз з урахуванням складності експертних досліджень.

Водночас судові військові експертизи істотно відрізняються за:

обсягом матеріалів кримінального провадження (МКП);

необхідністю аналізу документів оперативного (бойового) планування

(в тому числі таємних та цілком таємних, які знаходяться в режимно – секретних органах (РСО) відповідних правоохоронних структурах (СБУ, ДБР, прокуратура, інш.);

застосуванням спеціальних військових знань.

Міждисциплінарний підхід – спектр (різноманітність) питань (напрямів) діяльності, які підлягають експертизі та потребують індивідуального підходу (відсутні методики) при дослідженні діяльності:

посадових (службових) осіб та органів військового (іноді державного)

управління на стратегічному, оперативному та тактичному рівнях;

посадових (службових) осіб та структурних підрозділів, які не є

органами військового управління, але за дорученнями зазначених органів військового (іноді державного) управління здійснюють управління оборонними ресурсами;

посадових (службових) осіб та суб'єктів (органів військового

управління, військових частин, організацій, установ тощо).

Повсякденна діяльність та виконання оперативних (бойових) і спеціальних завдань Силами оборони (Міністерство оборони України, Збройні Сили України, Служба безпеки України, Державна прикордонна служба України, Національна гвардія України тощо) передбачають наявність відповідних знань і проведення досліджень за такими видами забезпечення:

1. оперативне (тактична та оперативна розвідка, забезпечення зв'язку, інженерне, маскування, захист від зброї масового ураження, метеорологічне, навігаційне, картографічне, ППО, РЕБ тощо.);

2. авіаційно–технічне (метеорологічне, метрологічне, інженерно–авіаційне (озброєння, боєприпаси, інш.), аеродромно–технічне тощо);

3. військово–морське (мінно–торпедне, картографічне, навігаційне, метеорологічне, шкіперське, лоцманське, метрологічне, ракетне тощо.);

4. логістичне (матеріально технічне):

– фінансове (кошти на функціонування, виплати, закупівля озброєння, оновлення техніки);

– технічне забезпечення: ремонт, технічне обслуговування, виробництво та постачання озброєння та військової техніки (ОВТ), запасних частин, інструментів і приладдя (ЗІП);

– транспортне;

- утримання запасів паливно–мастильних матеріалів (ПММ), боєкомплектів, ЗІП, засобів зв'язку тощо;
- речове; продовольче; квартирно–експлуатаційне;
- танко–технічне; автотехнічне;
- 5. медичне (медична допомога, реабілітація, санаторно курортне, тощо);
- 6. морально–психологічне;
- 7. організаційно–правове (правове забезпечення: регулювання військової дисципліни, законності, відносин у сфері оборони законами України та нормативно правовими актами; кадрове забезпечення: підготовка, профкваліфікація, кадрове резервування, ротація, кадровий облік, кадрова політика, тощо).

Кожний вид забезпечення – окрема дисципліна і військовий експерт повинен знати (вивчити, з'ясувати) вид забезпечення при проведенні військової експертизи (дослідженні дій (бездіяльності) військових посадових осіб та обставин їх діяльності).

Під час проведення судової військової експертизи щодо дій (бездіяльності) вищого військово–політичного керівництва держави (Верховного Головнокомандувача, Міністра оборони України, Головнокомандувача Збройних Сил України, Голови Служби безпеки України тощо) експерт досліджує нормативно–правові акти, що регламентують діяльність зазначених посадових осіб, у тому числі документи з обмеженим доступом (таємні, цілком таємні).

Отже, вищевказане наочно свідчить про те, яким спектром знань повинен володіти судовий експерт при проведенні судової експертизи за спеціальністю 16.1 «Військові дослідження».

Судова військова експертиза як форма спеціального дослідження об'єктів, процесів і явищ військової діяльності 84до 2015 року науково – дослідними установами судових експертиз Міністерства юстиції України не проводилися. Зазначена експертиза була введена в дію наказом Міністерства юстиції України від 27.07.2015 № 1350/5.

Попри наявність нормативних і методичних основ, судово – військова експертиза стикається з рядом проблем: відсутність єдиних стандартів, складність технічної оцінки тактичних/оперативних дій військових частин (підрозділів), угруповань військ (сил), обмеженість доступу експертів до секретної інформації, недосконалість механізмів взаємодії між органами слідства, прокуратури та військового управління, відсутність оновлених керівних документів з метою вирішення проблеми кадрового забезпечення, в тому числі комплектування підрозділів НДУСЕ для проведення військових досліджень.

На ринку праці в Україні мається доволі значна кількість офіцерів запасу, які мають освіту оперативно – тактичного та оперативно – стратегічного рівнів, досвід проходження дійсної військової служби, відповідають пред'явленим вимогам щодо володіння спеціальними знаннями. Щоб стати військовим судовим

експертом, їм потрібно пройти навчання з теоретичних, організаційних, процесуальних питань судової експертизи та стажування. Скласти іспит, отримати свідоцтво (стати атестованим судовим експертом) за спеціальністю. Значне збільшення постанов органів досудового розслідування про призначення судових військових експертиз, в тому числі комісійних та комплексних, вимагає якомога швидкого комплектування кадрами (судовими експертами) НДУСЕ для виконання військових експертиз.

Отже, програма навчання з теоретичних, організаційних, процесуальних питань судової експертизи, стажування, складання іспиту, отримання свідоцтва повинні відповідати сучасним викликам – бути скороченими за часом, формування групи (груп) для складання іспиту необхідно здійснювати не за принципом набрання не менш мінімально необхідної кількості осіб, а за принципом необхідності оперативного реагування на ускладнену обстановку стосовно військових і воєнних злочинів. Тобто процес атестування повинен бути постійним, конвеєрним, а не періодичним. Так би мовити «кулеметні курси», а для виключення браку в діяльності атестованого експерта, широко застосовувати інститут наставництва, обмін досвідом, проведення круглих столів, семінарів тощо.

Другий аспект, якій потребує вирішення, це організаційно–штатна структура підрозділу (–лів) якій (–яки) проводять військові дослідження в НДУСЕ. Вона повинна відповідати поточним і перспективним завданням.

Проведення різнопланових судових військових експертиз вимагає або збільшення штатної чисельності і комплектування кадрами, які мають освіту за різними напрямками (сухопутний, ППО, ВМС, авіаційний, спецвійська, фінансовий тощо) в монопідрозділі (лабораторія, відділ, сектор), або створення відділів (секторів) в лабораторії за напрямками проведення досліджень.

Аналіз змісту постанов та їх перелік питань, наряду з «класичними військовими питаннями», свідчить про тенденцію збільшення експертиз, проведення яких потребує не тільки загальновійськових знань експерта (–тів), а й спеціальних (профільних) знань та досвіду, щодо діяльності МО України і застосування ЗС України, їх видів та родів військ (Повітряних сил (ПС+ППО), Військово–морських сил (ВМС), Сил безпілотних систем (СБС), радіоелектронної боротьби (РЕБ), Сил спеціального призначення, інш. та їх структурних підрозділів (департаментів, головних управлінь, військових частин спеціального призначення тощо).

Актуальність і проблематика:

1. Стрімке зростання обсягу робіт у зв'язку з повномасштабною агресією (5 рік війни), збільшенням кількості проваджень за напрямом 16.1 «Військові дослідження» (воєнні злочини, злочини у військовій сфері та злочини проти національної безпеки України).

2. Розширення предмету досліджень: від класичних військово–управлінських рішень та дій/бездіяльності посадових осіб – до комплексних

економічних правопорушень у сфері оборонних закупівель, матеріально–технічного забезпечення, обігу військового майна, будівництва, логістики тощо.

3. Дефіцит методології й кадрів: чинні підходи судової військової експертизи переважно зберігають первісний стан із мінімальним оновленням, що ускладнює забезпечення єдиних стандартів якості висновків; брак експертів із релевантним досвідом у господарській/фінансовій сфері оборони.

4. Мультиагентність замовників (ДБР, СБУ, НПУ та ін.) створює різноманітність питань, які вимагають команд із комплементарними спеціальностями та чіткої координації, щоб уникнути затримок і відмов у прийнятті матеріалів.

5. Ризики недопустимості доказів через методичні прогалини або неузгодженість з процесуальними вимогами, що особливо критично у справах про воєнні злочини та злочини проти національної безпеки, резонансних злочинів.

6. Зростаюча кількість постанов про проведення експертиз

7. Невідповідність існуючої організаційно–штатної структури підрозділу (лабораторії, відділу, сектору) військових досліджень та дефіцит кадрів потребам проведення різноманітних видів експертиз за напрямом досліджень.

Нормативно–правові підстави:

1. Наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5 (Інструкція та Науково–методичні рекомендації) – визначає завдання, загальні вимоги до призначення та проведення експертиз/досліджень і необхідність належного методичного забезпечення в тому числі внесення змін.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України (ст. 216) – визначає підслідність кримінальних правопорушень, що зумовлює різноплановість замовників експертиз (ДБР, СБУ, Національна поліція тощо) та потребу в міждисциплінарній експертизі.

3. Інші відомчі акти та методичні матеріали, що регулюють експертну діяльність у воєнний період та практику дослідження воєнних злочинів.

Пропонована цільова модель

Отже, з метою забезпечення спроможності підрозділу (лабораторії) оперативно та якісно виконувати зростаючий обсяг і складність судових військових експертиз у кримінальних провадженнях, пов'язаних із військовими, воєнними та злочинами проти національної безпеки, у т.ч. з елементами господарської діяльності органів військового управління та військових частин пропонується:

1. Створення потужних підрозділів в НДУСЕ як окремі структурні підрозділи для проведення різноманітних військових експертиз за спеціальністю 16.1 «Військові дослідження».

2. Для підвищення статусу та наукового потенціалу НДУСЕ ввести в штат підрозділу (лабораторії) наукові посади.

Виходячи з вищевикладеного, пропонується наступна організаційно-штатна структура підрозділу (лабораторії) в НДУСЕ:

варіант

Скорочення: ЛВД – лабораторія військових досліджень;

ВДДОВУ – відділ досліджень діяльності органів військового управління;

ВДДВ – відділ дослідження діяльності військ;

ВДДСВГД – відділ досліджень діяльності спеціальних військ, сил логістики, медичного забезпечення, оборонних закупівель та господарської діяльності;

СЕ – судовий експерт;

ПНС (НС) – провідний науковий (науковий) співробітник.

Завдання функції відділів:

оцінка рішень і дій/бездіяльності посадових осіб МОУ, органів військового управління та військових частин ЗС України; дослідження алгоритмів планування/застосування сил, управлінських процедур, документування й контролю;

аналіз відповідності дій військових посадових осіб (військовослужбовців) та посадових осіб (працівників ЗС України) вимогам НПА, доктринам, наказам, стандартам, бойовим статутам та міжнародного гуманітарного права.

Штатна чисельність та управління підрозділу (–лів) (лабораторії):

Керівництво Лабораторії:

завідувач,

заступник завідувача з завданнями та функціями координації міжвідділових кейсів, контроль строків/якості, розвиток методик.

Відділ (–ли):

завідувач відділу,

4 судових експерта та 1 провідний науковий (науковий) співробітник (методолог/галузевий куратор).

Резерв/сумісна команда швидкого реагування:

формується з числа експертів трьох відділів для комісійних, складних, об'ємних/термінових досліджень.

Секретаріат/діловодство:

за рахунок окремої штатної одиниці – інженера (відповідної категорії) підрозділу (лабораторії), для уніфікації обігу матеріалів, діловодства, опрацювання протоколів, проектів рішень, інше.

Функціональні нововведення:

Міждисциплінарні експертні групи під кожне провадження – головуючий експерт, який відповідає за координацію всієї експертизи у конкретному провадженні.

Єдиний методичний контур: план створення та оновлення методик, чек-листи для прийняття матеріалів і шаблони завдань експертам – чіткі інструкції для усвідомлення завдання при виконанні процесів і етапів дослідження.

Система забезпечення якості: система контролю якості: внутрішні перевірки компетенції експерта.

Навчання й підготовка кадрів: програма підвищення кваліфікації: оборонні закупівлі, фінанси, міжнародне гуманітарне право, аналіз відкритих даних та моделювання бойових дій (співпраця з провідним навчальним закладом – Національним університетом оборони України, департаментами МОУ та головними управліннями ГШ ЗСУ).

Партнерство з правоохоронними органами і академічними закладами: науково–практичні конференції, спільні семінари, забезпечення актуальними чинними керівними документами, обмін даними щодо типових помилок і потреб слідства.

Очікувані результати:

Скорочення середніх строків виконання експертиз, комісійних і комплексних експертиз на 20–30% завдяки паралельному опрацюванню та кращій логістиці матеріалів.

Збільшення пропускнуєї спроможності підрозділу (лабораторії) щонайменше на 30–40% без втрати якості за рахунок спеціалізації відділів і стандартизації процесів.

Підвищення якості висновків: зменшення кількості повернень/відмов у прийнятті матеріалів, мінімізація процесуальних ризиків щодо допустимості доказів.

Завершення розроблення/оновлення методик.

Кадровий резерв: постійна активна підготовка нових судових експертів.

Ресурсні наслідки:

Кадрові: введення посад – 3 відділа $\times$ (4/5 експертів + 1 ПНС/НС.) = 15/18 фахівців + 1 заступник завідувача Лабораторії (за наявності частина посад – через переведення/оптимізацію) та інженера Лабораторії + завідувач Лабораторії. Σ = 19/21 особа.

Матеріально–технічні: робочі місця, ПЗ для доступу до баз відкритих даних інформації, засоби моделювання та візуалізації.

Фінансові: введення посад в найкоротший час; пріоритет – укомплектування ВДДСВГД, заступника завідувача та інженера лабораторії.

Управління ризиками:

Нестача кандидатів: зміни до програми навчання, стажування та порядку атестування, залучення експертів з інших НДУСЕ за сумісництвом, звільнившихся судових експертів.

Методичні прогалини: подолання методичних прогалин: залучення провідних науковців, спільна командна робота експертів над методиками, швидке випробування нових підходів на навчальних прикладах.

Процесуальні ризики: дотримання вимог КПК і наказів, залучення юристів під час формулювання питань експерту.

Етапи впровадження:

Місяць 1–2: Затвердження структури та переліку справ, розробка положень підрозділу (лабораторії, відділів) та посадових інструкцій, призначення на посади (виконуючих обов'язки) завідувачів відділів і заступника завідувача лабораторії

Місяць 2–3: Укомплектування відділів, початок навчання, стажування та атестування судових експертів.

Місяць 7–12: повноцінна робота всіх трьох відділів; зовнішній аудит якості; перегляд і актуалізація методик; звіт за коефіцієнтом корисної дії та пропозиції на наступний рік.

Перелік використаних джерел:

1. Актуальні проблеми реалізації політики національної безпеки України в оборонній сфері. Вип. 27 / За заг. ред. В. П. Горбуліна. Київ ДП НВЦ «Євроатлантикінформ», 2006. 192 с.

2. Бандурка О. М. Становлення і напрями розвитку судової експертної служби в Україні. Тези доповідей науково–практичної конференції, присвяченої пам'яті Заслуженого професора М. С. Бокаріуса (м. Харків, 20 грудня 2016 року).

3. Методика проведення судових військових експертиз щодо оцінки дій посадових осіб (керівників, командирів, начальників)–суб'єктів боротьби з тероризмом, в ході антитерористичної операції: Методика. Київ: КНДІСЕ, 2018 (реєстраційний код 16.1.02).

4. Методика проведення судових військових експертиз, пов'язаних з рівнем обороноздатності держави: Методика. Київ: КНДІСЕ, 2018 (реєстраційний код 16.1.03).

5. Великий тлумачний словник сучасної української мови: уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. VIII, 1728 с.

6. Конституція України.

7. Наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5 «Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково–методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень» (із змінами).

8. Наказ Міністерства юстиції України від 19.04.2012 №611/5 «Про затвердження Довідника кваліфікаційних характеристик посад працівників науково–дослідних установ судових експертиз Міністерства юстиції України» (із змінами).

9. Баличева А.С., Антонюк П.Є. Проблемні аспекти проведення судової експертизи в Україні в умовах воєнного стану. Матеріали I Всеукраїнської науково–практичної конференції 29 лютого 2024 року URL: <https://jurist.net.ua/wpcontent/uploads/2024/02/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA2024–2.pdf>. (дата звернення: 15.05.2026).

10. Військова експертиза. URL: <https://kndise.gov.ua/expertise/military-examinations> (дата звернення: 15.05.2026).

11. Григоренко Ю. Проблеми правової невизначеності статусу фахівців, залучених до проведення експертиз. URL: <https://unba.org.ua/publications/10801–problemı–pravovoi–neviznachenosti–statusu–fahivciv–zaluchenih–do–provedennya–ekspertiz.html>.
12. Бершов Г.Є. Військова експертиза у кримінальному провадженні. URL: <https://doi.org/10.32631/vsa.2024.1.18>. (дата звернення: 15.05.2026).
13. Кримінальний кодекс України : Кодекс України; Кодекс, Закон від 05.04.2001 № 2341–III // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2341–14>
14. Кримінальний процесуальний кодекс України : Кодекс України; Закон, Кодекс від 13.04.2012 № 4651–VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4651–17>
15. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 № 4038–XII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4038–12>
16. Про оборону України : Закон України від 06.12.1991 № 1932–XII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1932–12>
17. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року : Протокол; ООН від 08.06.1977 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_199